

Nr 393

Av herr Holmberg m. fl., om vissa näringspolitiska åtgärder.

(Lika lydande med motion nr 491 i Andra kammaren)

Utvecklingen på arbetsmarknaden inger oro. Det enskilda näringslivets investeringar minskade under 1967 med 1,4 procent, och denna utveckling beräknas enligt finansplanens prognos komma att fortsätta under 1968. Arbetslösheten kan, inklusive i beredskapsarbeten, omskolning och arkivarbeten sysselsätta, nu beräknas omfatta ca 115 000 människor. Föregående år torde ha medfört en ökning av antalet arbetslösa med bortåt 40 procent. Utan väsentliga förändringar i den nu förda politiken, där såväl åtgärder med snar verkan som mer långtidsverkande reformer krävs, kan inte en vändning till det bättre förutses.

Den allt långsammare tillväxttakten i vårt lands ekonomi är ett allvarligt problem. Vår bruttonationalprodukt ligger nu omkring 3 miljarder kronor under den nivå, som förutsattes av långtidsutredningen för perioden 1966—1970. Möjligheterna att genomföra angelägna reformer beror framför allt på den ekonomiska framstegstakten.

Liksom för ett år sedan sätter nu regeringen återigen sin tillit till att en internationell konjunkturuppgång skall befria oss från tvånget att själva ta itu med våra bekymmer. I själva verket bygger denna förhoppning på en osäker grund. De aktuella internationella betalningsbalansbekymren kan medföra att den nuvarande åtstrammings- och restriktionspolitiken fortsätter hos några av våra viktigaste handelspartners med negativa återverkningar för oss.

Även bortsett från dessa speciella problem är konjunkturbilden för närvarande mycket oenhetlig. Det är riktigt att en uppgång synes vara på väg i Västtyskland. Därtill erbjuder Norge ett för oss näraliggande och intressant exempel på hur man i en tveksam internationell konjunktur lyckats bevara en hög utvecklingstakt. På andra för oss viktiga marknader synes däremot icke förestå någon omedelbar förbättring.

Den ogynnsamma svenska utvecklingen under 1967 kan dock endast i mindre omfattning tillskrivas förhållandena utomlands. Under större delen av året utvecklades visserligen vår export volymmässigt tillfredsställande, även om under de senaste månaderna tyvärr en försämring har inträtt. På grund av vårt höga och stigande kostnadsläge har emellertid lönsamheten snarast försämrats. Våra bekymmer är alltså inte i huvudsak importerade utan måste i hög grad tillskrivas brister i vår egen ekonomiska politik.

Den sjunkande lönsamhetens huvudorsak är den ogynnsamma inhemska kostnadsutvecklingen. Prisindex för våra viktigaste exportvaror har legat i stort sett stilla under hela 60-talet, medan produktivitetsförbättringarna inte hunnit motverka produktionskostnadsstegringarna. En inhemsk inflation har alltså urholkat vår konkurrensförmåga. Detta betyder också att när väl den internationella konjunkturen mer påtagligt förbättras, vi kanske inte kan påräkna att fullt ut få del av uppgången. Vi befinner oss således i en situation, där vi inte kan skjuta ifrån oss ansvaret på andra.

Vilka åtgärder föreslår nu regeringen i detta läge, när allmän enighet borde kunna råda om kraftfulla insatser till näringslivets stöd?

Den önskvärda omläggningen till mervärdeskatt genomföres först den 1 januari 1969. Tyvärr tvingas man också konstatera att denna skattereform, om vilken samtliga partier, liksom arbetsmarknadens parter, tidigare varit överens, blivit förfuskad inte minst ur näringspolitisk synpunkt. Energiskatten, som ur konkurrenssynpunkt är en kännbar belastning för de svenska företagen, skall inte ingå i omläggningen, vilket ur statsfinansiell synpunkt mycket väl hade varit möjligt.

Härtill kommer att den 1-procentiga löneskatten, som föreslås tillkomma i samband med omläggningen till mervärdeskatt, i detta konjunkturläge är en olycklig form av skatteförändring. Någon lättnad för företagsamheten som helhet inträffar inte. När en minskande efterfrågan på arbetskraft är ett av våra allvarligaste problem kan det inte vara riktigt att annonsera en skatt, som ensidigt drabbar just denna produktionsfaktor. Regeringen tycks här ha låtit andra motiv än rent samhällsekonomiska vägleda sitt handlande, då den nya skatten i detta konjunkturläge drabbar sysselsättningen. På längre sikt kommer en sådan skatt att till avgörande del få bäras av löntagarna och konsumenterna genom att utrymmet för lönestegringar minskar eller genom att priserna stiger. Till att börja med kan effekten emellertid bli ett ytterligare sammanpressande av företagens redan otillfredsställande lönsamhet med uppenbara risker för ytterligare sysselsättningsstörningar.

För maskininvesteringar under innevarande år föreslås ett särskilt 10-procentigt skatteavdrag. Den uttryckliga avsikten är att motverka en senareläggning av dessa investeringar till följd av omläggningen i den indirekta beskattningen vid nästa årsskifte.

Några andra åtgärder för att stimulera näringslivet synes enligt finansplanen icke vara aktuella. Att investeringsbankens egna kapital ökas med 200 miljoner kronor och att förslag kommer att framläggas om ett statligt utvecklingsbolag är ju i detta sammanhang av mindre intresse.

Över huvud taget har den näringspolitiska debatten, sådan den förts från regeringens sida under det senaste året, fått en anmärkningsvärt ofruktbar inriktning. Så har t. ex. den oroande utvecklingen på arbetsmarknaden påståtts särskilt bero på den s. k. strukturrationaliseringen. Det ökande an-

talet nedläggningar och driftinskränkningar går i själva verket inte att hänföra till någon renodlad strukturell process oberoende av inhemsk kostnadsutveckling. Med den bättre lönsamhet, som hade varit följden av en lägre kostnadsnivå, med bättre självfinansieringsmöjligheter och en säkrare framtidstro hade nedläggningar och driftinskränkningar kunnat bli långt färre och omställningarna fått ett mjukare förlopp.

En förhållandevis snabb strukturrationalisering är ett normalt inslag i näringslivets utveckling i dag. Det svenska näringslivet är ej på något avgörande sätt felaktigt inriktat. Våra höga produktionskostnader har medfört svårigheter, som vi inte kan övervinna genom att enligt statliga direktiv ändra på vårt näringslivs struktur. Vi måste satsa på produktutveckling och forskning. Genom att intensifiera våra ansträngningar på dessa områden kommer vi dock inte ifrån tvånget att vidmakthålla vårt näringslivs konkurrensförmåga i fråga om *dagens* produkter.

I dagens läge är ett fördjupat samarbete och bättre förståelse mellan samhälle och näringsliv liksom mellan arbetsmarknadens parter av största betydelse. Att då som skett av politiskt-taktiska skäl söka konstruera intressemotsättningar är oansvarigt. Den osakliga debatt, som initierades från regeringens sida, om självfinansieringsgradens nedgång i näringslivet, investeringsviljan och de anställdas intresse i detta sammanhang är ett exempel härpå. Ett förbättrat företagssparande står inte i strid med de anställdas intressen. Endast med ett statiskt betraktelsesätt kan det framställas så. Regeringens s. k. aktiva näringspolitik har över huvud taget hittills till stor del bestått av misstänkliggöranden av näringslivets strävanden och förmåga samt allmänna deklARATIONER om ökad statlig kontroll och dirigerings. Detta har knappast varit ägnat att öka näringslivets tilltro till framtiden. Samarbetet mellan myndigheter och företag måste baseras på ömsesidigt förtroende.

I samband med rationaliserande åtgärder nödgas företagen i vissa fall friställa arbetskraft. Tryggheten i anställningen för den kvarvarande arbetskraften kräver detta. Det är då viktigt att den friställda arbetskraften snarast får möjlighet till nya produktiva insatser.

Dagens snabba ekonomiska utveckling framtingar på detta sätt reformkrav av två helt skilda slag. Å ena sidan måste åtgärder vidtagas av betydelse för den enskildes trygghet i en föränderlig ekonomi. Å andra sidan måste det klimat inom vilket näringslivet arbetar på viktiga punkter förbättras, om en fortsatt snabb välståndsutveckling skall kunna säkras.

Dessa parallella reformkrav har sin grund i vår inställning till vad som är statens roll i förhållande till näringslivet och till dess anställda. Gentemot den enskilda människan har staten ett direkt ansvar. I förhållande till näringslivet är det statliga ansvaret indirekt ett ansvar för den ram och det ekonomiska klimat inom vilket företagandet sker.

Den enskildes trygghet garanteras i första hand av företagsamhetens effektivitet och konkurrenskraft. Detta kräver en politik inriktad på att dämpa pris- och skattestegringar, att underlätta näringslivets arbetsbetingelser i övrigt och att ge förutsättningar för en väl fungerande kapitalförsörjning.

Problemet skall ses i två tidsperspektiv — dels ett mera kortsiktigt där man står inför kravet att lösa de just nu aktuella svårigheterna, dels ett mera långsiktigt där det gäller att genom reformer förbättra näringslivets arbetsvillkor.

Högerpartiets riktlinjer för att i det korta tidsperspektivet stimulera aktiviteten i näringslivet kan sammanfattas på följande sätt.

Frågan om en löneskatt måste ses mot bakgrund av rådande konjunkturläge. En löneskatt kan omöjligen vara motiverad i ett läge när sysselsättningssvårigheter råder. Redan det förhållandet att skatten nu förebådats gör att företagen börjar räkna in skatten i sina kalkyler. Detta förhållande kan leda till en ytterligare påspädning av arbetslösheten. Att avstå från löneskatten kan visserligen resultera i en ökad underbalansering av totalbudgeten. Detta kan emellertid i en konjunktursvacka vara försvarligt. Vårt preciserade ställningstagande till löneskatten måste självfallet anstå till dess konkret förslag från regeringens sida föreligger. Vi vill emellertid redan nu starkt betona det orimliga i att beslut rörande införandet av en löneskatt skulle träffas långt före den för ikraftträdandet avsedda tidpunkten.

Energiskatten avvecklas och ersätts av mervärdeskatt.

Den 25-procentiga investeringsavgiften avvecklas.

Den del av industrin som direkt berörs av minskade beställningar från försvaret på grund av de med mer än 1 miljard kronor neddragna anslagen tillföres ökade materialbeställningar, dels genom att basbeloppet för försvaret höjs med 210 miljoner kronor, dels genom att arbetsmarknadsmedel, för vilka vi kräver höjt anslag, intill ett belopp av högst 250 miljoner kronor får tas i anspråk för direkt sysselsättningsstödande beställningar.

Den skattereform som av oss föreslås kommer genom lättnaderna i den progressiva beskattningen att skapa underlag för en lugnare avtalsrörelse och därmed en dämpning av pris- och kostnadsstegringarna.

Här nedan anges vissa konkreta förslag till åtgärder inom den ekonomiska politikens och näringspolitikens område som på längre sikt är avsedda att förbättra näringslivets arbetsvillkor:

I Skatte- och avgiftsreformer i syfte att underlätta företagens konsolidering och utveckling

Den med omläggningen av den indirekta beskattningen nu inledda skattereformen fullföljs. En omfördelning sker från direkta till indirekta skatter huvudsakligen i enlighet med allmänna skatteberedningens förslag. En sådan

skattereform, som kräver ny utredning, skulle bl. a. undanröja den allvarligt kostnadshöjande effekten av de höga marginalskatteerna och dessutom stimulera sparande och arbetsvilja.

Punktskatterna avvecklas.

Avskrivningsmöjligheterna beträffande näringslivets byggnader förbättras.

Utredning i syfte att bereda företagen möjligheter till fullständig resultatutjämnning tillsättes.

Utredning om lindring av beskattningen av företagens forskningskostnader och om skattefria avsättningar till forskningsfonder inom företagen bedrivs skyndsamt.

De årliga pensionsavgifterna avväges så att ett rimligt förhållande mellan pensionsutbetalningar och avgifter vid en för fonderna tillräcklig nivå uppnås.

II Bredda och aktivera aktiemarknaden

Aktiemarknaden utgör vid sidan av uppsparade vinstmedel företagens viktigaste källa till riskkapital. Det är ett väsentligt intresse att denna marknad fungerar väl. En regelbunden handel i vissa företags aktier på börsen har också stor betydelse genom att kursbildningen är ett uttryck för marknadens värdering av företagets framtidsutsikter. Genom aktiebörserna sker således en offentlig bedömning och kritik av företagsledningars prestationer, ett förhållande av väsentlig betydelse för näringslivets effektivitet. En väl fungerande aktiemarknad är även en viktig förutsättning för de strukturaliserande åtgärder, som omfattar olika former av sammangående mellan företag, liksom för allmänhetens benägenhet att genom kapitaltillskott i samband med nyemissioner bidra till företagens möjligheter till självfinansiering av investeringar. En breddning och aktivering av aktiemarknaden är således ett intresse för såväl näringsliv som samhälle.

Det bör därför hälsas med tillfredsställelse att i kreditinstitutsutredningens betänkande nu föreslås att bankerna, genom en begränsad rätt att i fast räkning övertaga aktier, beredes möjlighet att arbeta som emissionsinstitut. Den föreslagna tidsbegränsningen av banks innehav av viss aktie till ett år synes dock vara för snäv.

Den förstärkning och utsträckning av avdragsrätten enligt den s. k. Annelagen som genomfördes under föregående år är också välkommen. Därigenom motverkas bättre den fördyring genom dubbelbeskattning, som i vårt land drabbar finansiering genom aktieemission i förhållande till lånefinansiering. På längre sikt är en successiv avveckling av skatten på utdelad vinst ett viktigt önskemål.

Den nya aktievinstbeskattning, som infördes 1966, har som väntat visat sig försvåra företagens riskkapitalfinansiering genom aktieemission och

skada aktiemarknadsmekanismen genom att hämma rörligheten. En översyn av dessa bestämmelser är därför ett självklart krav.

III Avveckling av valutaregleringen

Det är angeläget att nu eliminera de hinder, som reses av valutaregleringen, mot ett naturligt och rationellt deltagande för svenska företag på lika villkor i den alltmer internationaliserade företagsverksamheten. Våra möjligheter att få del av den snabba tekniska utveckling som sker utomlands eller att få tillgång till utländska marknader är i högre grad än vad man tycks inse på ansvarigt håll förbundna med möjligheterna till fria kapitalrörelser. Den pågående internationaliseringen av företagsverksamheten ställer självklart motsvarande krav på en internationalisering av kapitalförsörjningen. Valutaregleringen innebär en isolering av det svenska näringslivet, ett handikapp vi försett våra företag med i den internationella konkurrensen.

De invändningar, som i ett annat konjunkturläge, i kortare perspektiv, ur ekonomisk-politisk synpunkt kunde riktas mot ett frisläppande av kapitalrörelserna har nu ej längre tillräcklig grund. I diskussionen om fria kapitalrörelser synes ofta förbises att de internationella kapitalströmmarna till sin natur normalt är dubbelriktade. Risken för vår del för stora saldon bör inte överdrivas. Även om valutaregleringen avskaffades behöver statsmakterna för övrigt ej vara maktlösa mot ensidiga kapitalströmmar. Marknadsmässiga operationer är det naturliga instrumentet. Undantagsvis kan ränteutjämnande specialskatter och dylikt tillgripas.

IV Modernisera kreditmarknadslagstiftningen

I likhet med vad som från vår sida motionerades vid förra årets riksdag föreslår nu kreditinstitutsutredningen i sitt betänkande att säkerhetsbestämmelserna i banklagen reformeras i syfte att medgiva en friare säkerhetsprövning med större tyngdpunkt på företagsekonomiska överväganden. En reform i denna riktning bör hälsas med tillfredsställelse.

Detta gäller även utredningens förslag att bankerna skall kunna emittera obligationslån. Härigenom lämnas ett visst bidrag till frågan om hur en önskvärd ökad kanalisering av AP-fondernas medel genom det enskilda affärsbanksväsendet skall komma till stånd. Vi begär i annan motion till årets riksdag att denna fråga, som har mycket stor betydelse för bevarandet av konkurrensen på kreditmarknaden, skall utredas.

V Översyn av exportfinansieringen

Under senare år har kredittiderna i den internationella handeln kommit att avsevärt förlängas. Detta gäller särskilt mer kostnadskrävande kapitalvaror. Kredittider på över tio år är inte ovanliga, och i samband med exporten till de underutvecklade länderna förekommer ännu mycket längre krediter.

Detta skapar besvärliga kreditproblem för många av våra företag. Den mycket långa exportfinansieringen är icke en normal affärsbanksuppgift.

Mot denna bakgrund har AB Svensk exportkredit tillkommit. Bolaget har genom rätt att utgiva obligationslån en betydande kapacitet, vilken dock till stor del är outnyttjad. Stödet av en jämn och konsekvent exportkreditgivningspolitik är av stor betydelse för våra exportföretags försäljning. Möjligheterna till förhandsbesked huruvida en viss finansiering kan påräknas skulle innebära en väsentlig förbättring. En översyn av förhållanden och önskemål beträffande exportkreditfinansieringen i vad avser såväl institutionell ram och formella regler som därinom tillämpade arbetsformer är motiverad.

VI Avskaffa emissionskontrollen

Emissionskontrollens huvudsyfte var att förebygga ränteglidningar och svårigheter för bostadsbyggandets finansiering. Detta kan uppnås med andra mindre skadliga metoder. Ett kösystem har utvecklats, och kredittransaktioner kommer tidvis i olycklig utsträckning att äga rum utanför den organiserade marknaden. Därigenom minskas sannolikheten för att kapitalet ledes till de mest räntabla projekten. Emissionskontrollen har således aldrig utgjort någon rationell penningpolitisk metod, och det är önskvärt att den så snart som möjligt avskaffas.

VII Förbättra de mindre och medelstora företagens arbetsvillkor

Det svenska näringslivet, vilket naturligtvis också innefattar det svenska jordbruket, består till största delen av mindre och medelstora företag. En övertro på nödvändigheten av så kolossalt stora produktionsenheter har varit ett framträdande drag i det senaste årets näringspolitiska diskussion. Det är därför angeläget att slå fast att i vårt land de mindre företagen har en mycket större betydelse för sysselsättningen och för den totala produktionen än de stora företagen.

En särskilt för den mindre företagsamheten önskvärd reform vore att möjlighet erbjöds att för återlån få utnyttja de ATP-avgifter, som inbetalts under loppet av de fem senast förflutna åren. Om detta har från vårt håll gjorts framställning till årets riksdag liksom att återlån skall få ske upp till 75 % av inbetalda avgifter samt att amorteringstiden skall få utsträckas till 20 år.

Våra företags lönsamhet och stabilitet är den viktigaste förutsättningen för tryggheten på arbetsmarknaden. Företagens egen förmåga att överleva och hävda sig i inhemsk och internationell konkurrens är av avgörande betydelse för oss alla. Den ökning i våra resurser, som framåtskridandet kan ge, kommer i övervägande grad just till stånd genom produktivitetsvinster i framgångsrika företag. Ett aktivt stöd åt våra företag liksom även vilja till

förståelse av näringslivets problem och till förtroendefullt samarbete bör vara självklara inslag i en resursskapande näringspolitik.

Under återopande av ovanstående hemställes,

att riksdagen måtte

1. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte

a) förelägga 1968 års höstriksdag förslag om emissionskontrollens avskaffande,

b) låta företaga en översyn beträffande exportkreditfinansieringen i vad avser såväl institutionell ram och formella regler som tillämpade arbetsformer,

2. i övrigt beakta vad i motionen anförts.

Stockholm den 25 januari 1968

Yngve Holmberg (h)

Carl Eskilsson (h)

Gösta Jacobsson (h)

Rolf Kaijser (h)

N. Yngve Nilsson (h)

Ragnar Sveningsson (h)

G. Ivar Virgin (h)
